

Galesia **Anututä iniken bänep ironi** **terakgän nimagut täyak unitäño** **manbiñam**

¹ ✧ Näk aposoro Pol, äma kubätä aposoro piä ño täkta iwoyänpänj nämo nepmanpänj yäpmänj äbut. Nämo, näk piä man ño Jesu Kristo-kät Anutu Nan, Kristo kumbani-ken nanik wädänj tädotkuko u keriken nanikpänj yäput.

² Eruk näk ba notnaye näkkät itkamänj ñonitä bänep oretoret man kudän tänpänj pena yäpmänj äbot tänpäni ämawebe äbori äbori Galesia komeken nanik inta äretak.

³ ✧ Anutu Nankät Ekäninin Jesu Kristo täño orakoraki ba bänep pidämtä intä terak tokñek päton.

⁴ ✧ Kristo uwä nintäño momita yänpänj kowata Anutu Nanin täño mani buramiñpänj gupi iniñ kireñkuk. Ude täñkuko uwä nin kome ñonitäño topmäk-topmäk wäki uken nanikpänj nimagutkuk.

⁵ Unita Anutu wäpi tärek-täreki nämo, iniñoret täkäna! U bureni.

Manbiñam bureni-inik u kubägän

⁶ In täño manbiñam ñode nadänkanj kikiñutpänj-nadäwätäk pähap umuri kubä täñkut! In imata Anutu, Kristo täño orakoraki terak inita biñam

✧ **1:1:** Gal 1:11-12 ✧ **1:3:** Rom 1:7; Plp 1:2 ✧ **1:4:** Gal 2:20, 1Ti 2:6; Tai 2:14, 1Jo 5:19

tämaguranipäj bäräņeņ-tagän mäde ut imikaņ? Ba imata manbiņam kubä iwarän täkaņ?

7 ✧ Nadäkaņ? Manbiņam bureni kudupi kubä nämo itak. Nämoinik. Upäņkaņ äma ätutä intäņo nadäkinikjin täņkuräk takta Kristo täņo manbiņam bureni u yäpmäj äyäņutpäņ goret käda yäņpäņ-täwoņäreĳ tak täkaņ.

8 ✧ Unita ųode täwera ket nadäwut; Ninin-tägän ba aņero kubä kunum gänaņ naniktä manbiņam kudupi kubä, nintä bian nämo täwetpäņ täwoņärewani udewani kubä yäņahäweko uwä geņi wakita biņam kaņ täņpäņ!

9 Eruk, man ugäņpäņ äneņi ųode täwetgän täņpa; Äma kubätä manbiņam kudupi kubä intä manbiņam bian nadäņpäņ iyap täwani u udewani-gäņpäņ nämo yäņahäņpäņ täwereko uwä äma ude-waniwä geņi wakita biņam täņpek.

10 ✧ Täņpäkaņ ude yäyat unita in jide nadäkaņ? Man ude yäyat uwä ämatä näka nadäwä tägawäpäņ wäpna yäpmäj akukta yäyat ba Anututä nadäwän tägakta yäyat? Bian täk täņkuro ude ämatä nabäņpäņ wäpna biņam oraņ namut yäņpäņ täk täyat u täņpäwä eruk näk Kristo täņo piä äma bureni nämo!

Poltä aposoro wäp yäpuko unitäņo manbiņam

11 ✧ Täņpäkaņ notnaye ųode täwera nadäwut; Manbiņam yäņahäk täyat uwä ämatä nämo pewä ahäwani.

12 ✧ Manbiņam u äma kubä meni-ken nämo yäput, ba äma kubätä nämo näwetpäņ näwoņäreņkuk.

✧ **1:7:** Apos 15:1,24 ✧ **1:8:** 1Ko 16:22 ✧ **1:10:** 1Te 2:4 ✧ **1:11:** Mat 16:17 ✧ **1:12:** Gal 1:1

Nämo, Jesu Kristo ini-tägän manbiñam unitäño mebäri näwoñärenkuk.

13 ✧ Tänpäkañ in bian näkño manbiñam uku nadänkuñ. Nadänkuño uwä ñode; Juda täño bagata nadäkinik tänpän iwarän täñkañ Anutu täño kudupi ämawebe äbot mäyap tänpa wañkuñ. U kudup paorut yänpän butewaki-kät nämo, peñ awähuttän kuñat täñkuronik.

14 ✧ Täñkañ gubañi-ken näk äbekenaye oranaye täño kädet biani kudup u nadäwa-tärewäpän Juda äma bureni itta bänepna kädap ijiwänpän näkä jukun-jukun kehärom tänpän iwarän täñkut. Tänpäkañ ude täñkuro unitäwä Juda nanik äma gubañi ätu näkñakät bok tägawani uwä näkä yärepmit moreñkut.

15 ✧ Upänkañ meñtä näk nämo bäyañirän Anututä näk bian iwoyänkuk. Täñkañ kadäni ini nadänkuk-ken iniken orakoraki terak piä äma ude itta yänpän nämagutkuk.

16 ✧ Eruk kadäni ini nadänkuk-ken uwä näkä guñ äbotken päñku Jesu täño Manbiñam Täga u yänahäkta Nanaki kwawak näwoñärenkuk. Tänpäkañ näk jukuman näwerut yänkañ ämaken nämo yänapiñtäñ kuñatkut.

17 Ba aposoro intäjukun ahäwani unita yabäwayän Jerusalem nämo kuñkut. Nämo, Arebia komeken pengän kuñkuro uken kadäni käroni ittängän äneñi äyänutpeñ Damaskus komeken kuñkut.

✧ **1:13:** Apos 8:3 ✧ **1:14:** Apos 22:3 ✧ **1:15:** Ais 49:1; Jer 1:5; Rom 1:1 ✧ **1:16:** Apos 9:3-6; Gal 2:7

18 ✧ Eruk obaŋ yaräkubä tärenjirän Pitakät man yänpäŋ-nadäkta Jerusalem kuŋkut. Päŋku kepma 15 ude u itkut.

19 ✧ Tänpäkaŋ kadäni uken uwä aposoro ätuwä nämo yabäŋkut. Jems, Ekäni täŋo nägät moräk ugänpäŋ kuŋkut.

20 Notnaye, manbiŋam kudän täŋ tamitat ŋowä jopman nämo yäyat. Anutu iŋamiken bureni-inik täwetat.

21 ✧ Tänpäkaŋ Jerusalem u ira tärenjirän mädenikenä Siria, Silisia kome, yotpärare kubäkubä gänaŋ uken kuŋatkut.

22 Upäŋkaŋ Judia komeken Kristo täŋo ämawebe äbot itkuŋo u näk iŋamna nämo nabäŋkuŋ.

23 Äma ätutä näka ŋode yäk täŋirä nadäk täŋkuŋ; Äma bian ninta iwan tänpäŋ nidäpmäk täŋkuko, ba manbiŋam bureni unita nadäkinik täŋpanita bian tänpäwak täŋ yämiŋkuko upäŋkaŋ apiŋo manbiŋam upäŋ yäŋahäntäŋ kuŋatak yäk.

24 Täŋkaŋ Anututä kädet jide jide näwoŋärenkuko unitäŋo biŋam nadäŋkaŋ wäpi biŋam iniŋ oretkuŋ.

2

Aposoro ätutä Pol not täŋ imiŋkuŋ

1 ✧ Eruk, Siria Silisia kome käda kuŋarira obaŋ 14 ude tärenjuk. Eruk mädeniken Banabas-kät nektä Taitus imagutdakaŋ Jerusalem äneŋi kuŋkumäŋ.

2 Anututä ini u kukta yänpäŋ peŋ näwetkuko unita kuŋkut. Jerusalem kuŋpäŋä piä täŋkuro ba täŋpayäŋ täyat unitä jopi täŋpeko udetä nadänpäŋ

✧ **1:18:** Jon 1:42; Apos 9:26 ✧ **1:19:** Mat 13:55 ✧ **1:21:** Apos 9:30 ✧ **2:1:** Apos 15:2

äbot tänpäni täño äma ekäni ekäni ukätgän käbeyä tänkumänj. Käbeyä tänpänj Manbiñam Täga guñ äbotken yänahäntänj kuñat tänkuro unita yäwetkut.

³ ✧ Tänpäkanj notnapak Taitus, näkkät itkumäko u Grik, guñ äbotken nanik upänkanj gupi moräk madäkta aposoro uwä nämo peñ niwetkuñ.

⁴ ✧ Nämo, upänkanj äma ätu gupi-tägän not tänpänj bämopnin-ken äbä itkuñ. Äma uwä nin Kristo terak бага man täño komi piä mäde ut imiñkumäño unitäño mebäri nibänpäñ nadäkta bämopnin-ken äbä itkuñ. Äma unitäwä Taitus gupi moräk madänañi yän yäk täñkuñ. Ude yäk täñkuño uwä nin yän-nikñat-pewä бага man täño watä piä äma ude äneñi irut yänkanj yäk täñkuñ.

⁵ Upänkanj man udewanitä Manbiñam Täga täño kädet bureni tänpäwak täkanj. Unita Galesia ämawebe notnaye inken ude ahäwek yänpäñ nin Taitus täño gupi moräk madäkta yänkuño u nämoinik nadänj yämiñkumänj.

⁶ ✧ Eruk, äbot tänpäni täño äma ekäni ekäni wäpi biñam ikek käbeyä bok tänkumäño unitä manbiñam näkä yänahäk täyat uniterak man kodaki kubä nämo yäpurärätkuñ. Tänpäkanj äma uwä wäp biñam ikek yän yäyat upänkanj wäp biñam ikek ba wäp biñam ikek nämo, unita nadänjira inigän inigän nämo täk täyak. Imata, Anututä wäp biñamta yänpäñ äma nämo yäpmänj danik täyak.

⁷⁻⁹ ✧✧ Tänpäkanj äma ekäni ekäni Pita, Jems, Jon uwä man kodaki kubä nämo näwetkuñ. Nämo, u nektä piä tänkumäko u kanpäñ nadänpäñ

✧ 2:3: Apos 16:3 ✧ 2:4: Gal 1:7; Gal 5:1,13 ✧ 2:6: Apos 10:34

✧ 2:7-9: Apos 22:21 ✧ 2:7-9: Jon 1:42

notniye bureni-inik yān nadānkuṅ. Ude nadānpān Banabas-kāt nek ketnek wādānkaṅ piānin kubāgān yān nadānkaṅ not tān niniṅkuṅ. Uwā ṅode nabānpān-nadānkuṅ; Anututā iron tān namiṅpān nākā Manbiṅam Tāga guṅ ābotken yānahākta piā man namiṅpān peṅ nāwetkuk, Pitatā Juda ābotken manbiṅam yānahākta piā man imiṅpān peṅ iwetkuko udegān. Pitatā Anutu tāṅo kehāromi terak Juda ābotken aposoro piā tāk tānkuṅ. Tānpākaṅ nāk udegān, Anututā guṅ ābotken aposoro piā tākta kehāromi namiṅkuṅ. Eruk, ude nabānpān-nadānkaṅ Pita, Jems, Jon, ābot tānpani tāṅo intājukun āma ude itta yān yāmani unitā nadān niniṅpān ṅode niwetkuṅ; Inā guṅ ābotken piā tāga tāṅirā ninā Juda ābotken piā api tāk tāne yān niwetkuṅ.

10 ✧ Tānpākaṅ man kubā ṅode niwetgān tānkuṅ; In kuṅkaṅ piā tānayān tākaṅ-ken u itpān āma jāwāri ninken itkaṅ unita nāmo guṅ taṅpān tānkentāk ātu kaṅ pewā ābāk tānput yān niwetkuṅ. Ude tākta niwetkuṅo nadāk tawaṅ uku bian nadānpān pidām taṅkut.

Poltā Pita ibeṅkuk

11 Eruk Pita tāṅo manbiṅam ṅode tāwerayān; Nin Antiok iritna Pita ābuk. Ābānā kudān waki kubā tānkuṅo unita yānpān iṅami-kengān iwet ahānpān kaṅ-yāṅkut.

12 ✧ Kudān waki u ṅode tānkuṅ; Pitatā Antiok pengān ābukken ugān guṅ ābot nadākinik tānpani-kāt itpān ketem bok nak tānkuṅ. Ude tāk tānkuṅkopān kadāni Jemstā Juda ābotken nanik

äma ätu yäniñ kireñpewän äbuño ugänä Pitatä guñ äbotken nanikkät ketem bok nak täñkuño u yabän umuntañ päñku inigän itkuk. U imata, äma Jemstä yäniñ kireñpewän äbuño uwä ñode nadäwani; Guñ äbotken nanik Jesuta nadäkinik täñpani u kudup gupi moräk madänañi yäñ nadäk täñkuño unita Pitatä umuntañpäñ tänyäkñarani kudän ude täñkuk.

¹³ Ude täñirän Juda noriye ätu bok itkuño u imaka, tänyäkñarani kudän u udegän täñkuñ. Ude täñirä nadäk kädet unitä Banabas imaka imagutkuk.

¹⁴ Eruk, ude täñkuño u Manbiñam Täga täño kudäni bureni u nämo iwarirä yabäñpäñ näkä Pitapäñ noriye inamiken ñode iwetkut; Wa! Gäk Juda äbotken nanik kubä upäñkañ Juda täño бага mebäri mebäri nämo iwatpäñ guñ äbot täño täktäki iwatpäñ bok täga itkuñ. Eruk, ude täñ itkunopäñ imata apiño guñ äbotken nanik notkaye unita Juda täño бага man u iwaräntäkta yäwoñärewen?

¹⁵ Bureni, nin uwä Juda äbotken ahäwani, guñ äbot momi täñpani yäñ yäwerani uken ahäwani nämo.

¹⁶ ✧ Upäñkañ ñode bureni nadäkamäñ; Moses täño бага man iwarän täwani unita yäñpäñ Anututä äma kubäta siwoñi äma yäñ nämo yäñtäreñ imek. Nämoinik. Äma Jesu Kristota nadäkinik täñpeko unita uyaku Anututä siwoñi äma yäñ yäñtäreñ imek. Unitä äbot täñpani nin imaka, Juda äbotken nanik upäñkañ Anututä siwoñi äma yäñ yäñtäreñ nimikta Kristo Jesuta nadäkinik täñkumäñ. Baga man iwat-iwat kädet uterak nämo. U imata, бага

✧ **2:16:** Apos 15:10-11; Rom 3:20-28; Rom 4:5, 11:6; Gal 3:11

man iwarän täwani yänpän Anututä äma kubä siwoŋi äma yän nämo iwerek.

17 Tänpäkan nin Juda äma upänkan Anututä siwoŋi äma yän yäntären nimikta Jesu Kristota nadäkinik tänkumäŋo unitä kwawak ɲode niwoŋäretak; Nin imaka, momi äma, guŋ äbotken nanik udewanigän. Ude unita ɲode yänitna tägawek? Kristotä momi kädet taŋi ahäkta piäni täk täyak. Ude täga nämo yäne! Nämoinik!

18 Upänkan ɲode tänpäro uyaku momi äma bureni-inik tänpet; Baga man iwat-iwat kädet mäde ut imiŋkuro u äyänutpäŋ äneŋi iwarän täwero uyaku.

19 ✧ Näk ɲode nadän däknəkut; Baga mantä täŋkentän naminjirän uterak Anututä siwoŋi äma yän täga nämo näwereco unita apiŋo näk бага man iwat-iwat kädet kädawä äma kumbani ude itat. Uwä бага mantä ini nutkuk bumik. Bureni, näk Anututa biŋam itpeŋ kuŋatta бага man iwat-iwat kädet mäde ut imiŋkuro u.

20 ✧ Näk Kristo-kät päya kwakäp terak bok kumbumäko unita irit mebäri kubä yäput. Unita apiŋo bian itkuro ude nämo itat. Näk näknaken kehäromi teragän itat yän nämo yäwet. Nämo, Kristotä bänepna-ken itak unitä näknə məhemna ude it namitak. Gupna nitek kuŋat täyat upänkan Kristo, näka nadän namikinik tänpän näk täŋkentäktä gupi iniŋ kireŋkuko unitagän nadäkinik tänpän kuŋat täyat.

21 Baga man terak itat yän nämo yäk täyat. Nämo, ude yäwero uwä Anutu täŋo orakoraki u tänpewa

imaka jopi ude tänpek. Mebäri ñodeta yäyat; Baga man iwat-iwat kädettä tänpewän Anutu inamiken siwonji äma irero u tänpawä Kristo u jop nadänj kumbuk yänj nadäne.

3

Baga iwat-iwat ba nadäkinikta man

¹ Butewaki pähap! Galesia äbot tänpani, inä guñ bureni-inik! In Jesu Kristo u päya kwakäp terak kumbuko u kwawakinik täwetpäñ täwonärewni upänkañ netätä jukujin yäpurän guñ tanjä man burenita mäde ut iminjuñ?

² Unita näk imaka kubägän ñonita täwet yabänjira näwerut; Kudupi Munapik yäpuño uwä kädet jide terak yäpuñ? Baga man iwat-iwat kädet terak yäpuñ ba Manbinam Täga u nadänpäñ nadäkinik täktäk kädet terak yäpuñ?

³ In guñ bureni täño nadäk-nadäk pewä ahäkañ ñonita nadäwa inide kubä täkañ! Jide? Munapik täño kehäromi terak yäput-penpäñ Jesu iwarän täñkuñopän apiño imata kunum kañ-ahäkta kädet biani täño täktäk terak täkañ?

⁴ Jesuta yänpäñ komi bäräpi ahän taminkuño unita nadänjä imaka jopi täñkuk? Wa! Ude täkañ unita nadäwätäk pähap täyat.

⁵ Ba jide? Anutu Kudupi Munapik taminpän kudän kudupi bämopjin-ken pewän ahäk täkañ u mebäri imata ude täñ tamik täyak? U intä бага man iwaräntäk täkañ unita yänpäñ, ba intä Manbinam Täga nadänpäñ nadäkinik täk täkañ unita yänpäñ täk täyak?

6 ✧ Unita yānpāṅ Anutu tāṅo man terak Abrahamta ṅode kudān tāwani; U Anutu tāṅo man nadānpāṅ nadākinik tāṅirān Anututā siwoṅi āma yāṅ yāntāreṅ imiṅkuk.

7 Eruk, man unitā ṅode niwoṅāretak; Āma nadākinik tāk tākaṅ uwā Abraham tāṅo nanakiye bureni.

8 Imaka bureni u nāmo ahāṅirān Anutu tāṅo mantā kwawa ṅode yāṅahāṅkuk; Jesuta nadākinik tāṅirā uterak Anututā guṅ ābotta siwoṅi āmawebe yāṅ api yāntāreṅ yāmek. Unita Anutu tāṅo mantā Abrahamken Manbiṅam Tāga ṅode yāṅkwawak taṅ imiṅkuk; Gākā terak Anututā āmawebe kudup-tagānta iron sākgāmān api tāṅ yāmek yāk.

9 Eruk Abrahamtā man unita nadāwān bureni tāṅirān Anututā iron sākgāmān tāṅ imiṅkuk. Ude tāṅkuko unita āmawebe nadākinik tāk tākaṅ unita udegān tāṅ yāmik tāyak.

10 ✧ Tāṅpākaṅ āma бага man iwat-iwat kādet terak yēṅgāmā pek tākaṅ uwā Anutu tāṅo kokwawak yāpmākta biṅam itkaṅ. Unitawā ṅode kudān tāwani; Āma бага man kudān tāwani u kudup nāmo buramik tākaṅ uwā Anutu tāṅo kokwawak yāpmākta biṅam itkaṅ.

11 ✧ Man uwā kwawak ṅode niwoṅāretak; Baga mantā tāṅkentāṅ imiṅirān āma kubātā Anutu iṅamiken siwoṅi tāga nāmo irek. Nāmoinek! Uwā ṅode kudān tāwani; Āma nadākinik tāṅirā Anututā siwoṅi āma yāṅ yāntāreṅ yāmik tāyak u irit kehāromi yāpmākta biṅam tāk tākaṅ.

12 ✧ Tāṅ, бага man iwat-iwat ba nadākinik tāktāk

✧ 3:6: Rom 4:3 ✧ 3:10: Lo 27:26 ✧ 3:11: Rom 1:17; Gal 2:16

✧ 3:12: Rom 10:5

u mebäri kubägän nämo. Nämoinik! Äma бага man terak it täkaŋ uwä бага man kudup säkgämän buramineŋo uyaku irit kehäromi yäpmäkta biŋam täneŋ.

13 ☆ Nadäkaŋ? Baga man iwat-iwat kädettä bäräpi pähap ŋode nimik täyak; U kudup nämo buraminero uwä Anutu täŋo kokwawak yäpmäkta biŋam täne. Ude tänero upäŋkaŋ Kristotä бага man täŋo bäräpi u nintä terak nanik ketäreŋkuk. U Anutu täŋo kokwawak nintä yäpnaŋipäŋ ninta yänpäŋ kotaŋkuk. Unitawä man kubä ŋode kudän täwani; Anutu täŋo kokwawakitä äma päya terak däpmäŋ-pewä wädäk täkaŋ uterak ärok täyak.

14 Kristotä ude täŋkuko uwä mebäri ŋodeta täŋkuk; Bänep iron Anututä Abrahamta imikta yäŋkehärom taŋkuko uwä Kristo Jesu terak guŋ äbottä täga yäpneŋ. Ba ninta Kudupi Munapik nimikta yäŋkehärom taŋkuko u imaka, nadäkinik kädet terak nin täga yäpne.

Baga man ba Yäŋ-kehäromtak man

15 Eruk notnaye man ŋo äma nininken täktäknin terak wohutpäŋ man wärani ŋode yäwayäŋ; Äma ätutä imaka kubä täkta yänpäŋ-nadäŋkaŋ bänep nadäk-nadäk kubägän penpäŋ yäŋkehärom täneŋ. Eruk ude täneŋopäŋ äma kubätä yäŋkehäromtak man topneŋo uterak kodaki kubä täga nämo yäpurärärek ba bureni pewän ahäkta kädet täga nämo täŋpipiwek. Täŋpäkaŋ Anutu täŋo yäŋkehäromtak man uwä udegän.

☆ **3:13:** Rom 8:3, 2Ko 5:21; Gal 4:5; Lo 21:23

16 ✧ Anutu täño man kudän täwani terak ñode danik takamän; Yän-kehäromtak man Anututä bian yänkuko unitäño bureni uwä Abrahamkät nanakita biñam yäwani. Uwä nanakiye oraniye päke unita nämo yäyak. Nämo, u orani kubätagän yäyak. Täñpäkañ orani kubägän uwä wäpi Kristo u.

17 ✧ Eruk, man u mebäri ñodeta yäyat; Intäjukun Anututä Abraham terak iron säkgämän nimikta yänkehäromtak man yänkuk. Eruk, obañ 430 ude tärenjirän mädeni käda бага man uwä ahänjuk. Unita ñode nadäwut; Baga man mäden-inik ahänjukoko unitä yänkehäromtak man intäjukun ahänjukoko unitäño bureni pewä ahäкта kädet täga nämo täñpipiwek. Nämo inik!

18 ✧ Ironi u бага man iwat-iwat kädet terak täga yäpnero u täñpäwä, eruk yänkehäromtak man yänkuko u imaka jopi kubä täñpek. Upänkañ Abrahamtä Anutu täño ironi u yänkehäromtak mani terak yäpuk, бага man terak nämo yäpuk.

19 ✧ Eruk, бага man ima mebärita ahänjuk? Uwä ñode; Anututä yänkehäromtak man Abrahamta yän imiñpäñä u mädeni käda waki täktäk täño mebäri kwawak pewän ahäкта yänpäñ бага man u pewän ahänjuk. Täñpäñ бага man iwat-iwat kädet u kadäni käroni itta nämo nadänjuk. Nämo, u it yäpmän kuñtäyon Nanak bian ahäкта Abrahamta yänkehäromtak man yän imiñkuko unitä kwawak ahänjirän kañ paorän yän nadänjuk. Ba ñodeta nadäwut; Baga man uwä imaka bureni-inik, kadäni käroni itta uyaku, Anututä Mosestä u ini keran imän. Upänkañ ude nämo täñjuk. Nämo,

✧ 3:16: Apos 7:5 ✧ 3:17: Kis 12:40 ✧ 3:18: Rom 4:14, 11:6

✧ 3:19: Rom 5:20; Apos 7:38

u aņeroniyeta yämänkaņ unitä päpä bämop äma, Moses u keru terak peņkuņ.

20 Täņpäkaņ imaka bureni, Anutu täņo yäņkehäromtak man uwä aņero terak ba bämop äma kubä terak nämo ahäņ yämiņkuk. Nämo, Anutu kubäģän unitä ini pewän ahäņkuk.

21 ✧ Eruk, ude unita ņode täga yäne? Baga man uwä yäņkehäromtak man Anututä bian yäņkuko unitäņo iwan? Nämoinik! Anututä ämawebe irit kehäromita biņam yepmakta бага man nämo pewän ahäņkuņ. Nämo, бага man kubätä irit kodaki täga pewän ahäwän yäwänäku ämawebe бага man iwarani uwä Anutu iņamiken siwoņi iräm.

22 ✧ Upäņkaņ ude nämo. Anutu täņo man ņode kudän täwani; Ämawebe kuduptaģän momita watä piä täņpani. Eruk, man u bureni unita iron Anututä bian, ämawebe kämi Jesuta nadäkinik tänayäņ täkaņ unita yämikta yäņkehärom taņkuko u бага man iwatpäņ täga nämo yäpneņ. Nämo, iron uwä ämawebe nadäkinik täk täkaņ unitäģän täga yäpneņ.

23 ✧ Täņpäkaņ Jesuta nadäkinik täktäk kädet nämo tumäņirän бага mantä nin topmäņpäņ nipmäņ irirän it yäpmäņ äbäņitna Kristota nadäkinik täktäk kädet kwawak ahäņkuk.

24 ✧ Unita бага man uwä watä piä ņode täņ nimikta yäwani; Nin Manbiņam Täga u nadäkinik täņitna Anututä siwoņi ämawebe yäņtäreņ nimekta бага man unitä nimagut yäpmäņ äbätäņģän Kristoken nipmaņkuk.

25 Eruk apiņode nadäkinik täktäk kädet kwawak

✧ **3:21:** Rom 8:2-4 ✧ **3:22:** Rom 3:9-19; Rom 11:32 ✧ **3:23:** Gal 4:3 ✧ **3:24:** Rom 10:4

ahän patkuko unita nin бага man täño гәмори-ken wari nämö itkamän.

Anutu täño nanakiye bureni

26 ✧ Nämö, in kudup Kristo Jesuta nadäkinik täk täkañ uterak Anutu täño nanakiye ahänkuño itkañ.

27 ✧ Ume yäpmäñpäñ Kristo-kät kowat kwasikorän täñkuño uwä inä Kristo ini, tek ude wädäwä äronkuñ.

28 ✧ Unita inigän inigän, närepmirek gärepmirek paotkuk. Guñ äbotken nanik ba Juda äbotken nanik, piä watä äma ba ämata watä piä nämö täñpani, äma ba webe u inigän inigän nämö itkañ. Nämö, in Kristo Jesu-kät kentäñpäñ kubägän-inik itkañ.

29 ✧ Bureni-inik! In Kristo täño tawañken itkañ u täñpäwä, eruk Abraham täño nanakiye bureni-inik täkañ unita Anututä bian imaka Abrahamta yänkehäromtañ imiñkuko u bureni-inik api kañ-ahäneñ.

4

1 Man yäyat u yänkwawa takta man wärani kubä ñode yäwa; Äma kubä täño nanaki, nanitä kumäñjirän nani täño tuñumi u korekta yäwani. U kuduptagän korewekta yäwani upäñkañ nanak täpuri irirän nani kumbeko uwä nani täño tuñum jop täga nämö yäpek. Nämö, nani täño piä watä ämaniyetä itneño udegän irek.

2 U nanak täpuri irirän nanitä nanaki u kañiwatta äma iniñ kirewani u гәмори-kengän kuñarek. U

✧ 3:26: Jon 1:12 ✧ 3:27: Rom 6:3, 13:14 ✧ 3:28: Rom 10:12, 1Ko 12:13 ✧ 3:29: Rom 4:13

gämori-kengän it yäpmän kuñtängän kadäni nanitä bian peñ imani u ahänjirän täga yäpek.

3 ✧ Eruk, nintä terak udegän pätak. Bian-inik bänepnintä nanak paki ude kuñatpäñ kome täño imaka jopi-jopi unita watä piä täk täñkumärjonik.

4 Täñpäkañ kadäni Anututä ini iwoyänjukuk-ken ukenä nanaki-inik u pewän äpuk. Pewän äpä komen webe kubätä bāyänjukuk. Bāyawänkañ Juda äma, бага man iwarän täwani ude itkuk.

5 ✧ Ude itkuko uwä ämawebe бага man iwarän täwani nin nimagutpäñ nipmanpäñ Anutu täño nanakiye bureni-inik itneta täñkuk.

6 ✧ Eruk, nin unitäño nanakiye bureni-inik itkamän yän niwoñäreka Anututä Kudupi Munapiki bänepnin-ken peñ niniñkuk. Peñ niniñkuko itkañ Munapik unitä täñpewän Anututa gäripi-inik nadäñpäñ Nan! Nan! yän iwet täkamän.

7 ✧ Kädet ude täk täkamän unitä ñode niwoñäreka täyak; Nin piä watä äma jopi ude wari nämo itkamän. Nämoinik! Anututä täñpewän iniken nanakiye bureni-inik ude itkamän. Ude itkamän unita imaka tägatäga Anututä nanakiyeta biñam peñ yämani u bureni-inik api korene.

Pol Galesia ämawebeta nadäwätäk täñkuk

8 ✧ Bian in Anutu täño mebärini nämo nadäñpäñ unita imaka jopi u anutu yän yäwerani unita watä piä täñ yämik täñkuñ. Upänkañ imaka uwä Anutu bureni nämo.

9 Täñ, apiño in Anututa nadäñpäñ Anututa not täñ imik täkañ. Etäñ goret yäyat. Bureni ñode

✧ 4:3: Gal 3:23; Kol 2:20

✧ 4:5: Gal 3:13

✧ 4:6: Rom 8:15-16

✧ 4:7: Rom 8:17; Gal 3:29

✧ 4:8: 1Ko 8:4-6

yäwa tægawek; Anutu in tabänpäj nadänkañ not täñ tamik täyak. Eruk ude unita imata kome täño imaka jopi-jopi, kehäromini nämo u äneñi not täñ yämiñpäñ yämagutkañ? Unita watä piä äneñi täñ yämikta nadänpäj ude täkañ ba?

10 ✧ In Anututä nibäwän tægawut yänpäj kadäni ñodewanita бага penpäñ iwaräntäk täkañ; Kepma wäpi biñam ikek, komepak kodaki ba obañ kodaki täño orekirit unita nadänirä ärowani inide kubä täk täkañ.

11 Kädet ude täñirä näkño piäna bämopjin-ken täñkuro unitä jopi ude täñpek yäj yänkañ nadäwätäk täk täyat.

12 Notnaye, näk täñkentäj tamikta in bumik äworenpäñ bämopjin-ken itkuro unita butewaki terak inken ñode yänapitat; Nadäk näkä injitpen kuñat täyat udegän nadänpäj kañ kuñarut. Bok itkumäj-ken uken näka goret kubä nämo täñ namiñkuñ. Nämo!

13 ✧ Ñodeta juku piwut; Mämärem Manbiñam Täga yänahänpäj täwetkuro uwä näk käyäm mebäri kubätä nepmäñit-pewän inken itpäñ manbiñam u täwetkut.

14 Kadäni ugän gupna-ken wakiinik nadänkuro unitä inta bäräpi tamiñkuk. Upänkañ in näka gañani nadänpäj mäde nämo ut namiñkuñ. Nämo, Anutu täño añero kubä imagutneño ude bumik nämagutkuñ. Ba Kristo Jesu ini imagutneño ude täñ namiñkuñ.

15 Unita jide? Kadäni uken oretoret pähap nadänpäj imaka imaka pidämigän täñ namik

tänkuopän oretoretjin u apiño de itak? Kadäni uken näk tänkentän namikta gäripi pähap nadänpän injinken dapunjin dätpäñ näka naminayän bumik tänkuñ.

16 ✧ Ude tänkuopän apiño jide? Näkä man bureni täwet ahätat unitä täñpewän näka iwan tän namikan ba?

17 Notnaye, nadäkan? Äma бага man kädet iwaräntäкта täwet täkan uwä gup-tägän not tañi täñ tamik täkan upänkan bureni tänkentän tamikta nadänkan nämo yäk täkan. Nämo, ude täñpena Pol kakätänpeñ nintagän gäripi nadänpän niwarut yänkan täk täkan.

18 Eruk, imaka täga kubäta gäripi nadäneño uyaku täga. Näk inkät irira ba inkät nämo irira udegän täneñ.

19 O nanaknaye bureni-inik, inta yänpän komi pähap, webetä nanak bäyanayän yänkan nadäk täkan ude äneñi nadätat. Komi ude nadän yäpmän kuñtäyiwa Kristo täño irit kuñat-kuñari ba täktäki unitä inken kan tokneñ parän.

20 Inkät bok itne yän nadätat upänkan butewaki, apiño inkät nämo itkamän. Bok itpäñ yäwänä man kwini terak yäpä-siwontak man täga täwetet. Wära! Kädet jide upän iwatkan api tänkentän tamet yän nadänkan inta nadäwätäk pähap täñ itat!

Haga kenta Sara terak man wärani yäwani

21 Ai, in бага man täño gämori-ken kuñatta gäripi nadäk täkan u täwet yabänjira mebäri näwerut; Anutu täño бага man kudän täwanitä ñode yäyak u nämo nadäkan ba?

22 ☆ U ɲode yäyak; Abraham täño nanaki yarä. Kubä uwä piä watä webe jopi wäpi Haga unitä bäyaŋkuk. Tänpäkaŋ kubäwä webeni bureni Sara unitä bäyaŋkuk. Sara uwä webe komi piä terak nämo irani u wäp biŋam ikek.

23 ☆ Tänpäŋ nanak watä piä webe unitä bäyaŋkuko u ämawebetä nanak bäyakta piäni täk täkaŋ kädet uterak bäyaŋkuk. Tänpäkaŋ webe wäp biŋam ikektä bäyaŋkuko uwä Anutu täño yäŋkehäromtak man uterak ahäŋkuk.

24 ☆ Man unitäno kukŋini ɲode pätak; Webe yarä uwä topmäk-topmäk man mebäri yarä täño wärani ude itkamän. Topmäk-topmäk kubä Sainai pom terak ahäŋkuko unitäno wärani uwä Hagatä itak. Topmäk-topmäk unitä nanak pewän ahäk täkaŋ uwä piä watä äma jopigän.

25 Haga uwä Sainai pom Arebia komeken itak unitäno wärani kubä. Ba Jerusalem apiño itak unitäno wärani kubä. U imata, Jerusalem nanik ämawebe uwä man Sainai pom terak ahäŋkuko unita watä piä tänpäni, ba nanakiye imaka, udegän täk täkaŋ.

26 ☆ Tänpäkaŋ Jerusalem mebäri kubä punin unu itak. Uwä Sara, webe wäpi biŋam ikek ude. Uwä nadäkinik tänpäni nin täño meŋnin pähap.

27 Unita Anutu täño mantä ɲode yäyak;

Webe äruŋ itan u oretoret täyi!

*Nanak bäyak-bäyak täño komi nämo nadätan unita
kap teŋpäŋ oretoret gera yäyi!*

☆ 4:22: Stt 16:15, 21:2 ☆ 4:23: Rom 9:7-9 ☆ 4:24: Rom 8:15; Gal 5:1 ☆ 4:26: Hib 12:22; Rev 3:12; Rev 21:2,10

Imata, webe äpitä iwat kirewanitä webe äpi nitek irepmiṭpäṅ nanak bumta api bäyaweḱ yäk. Ais 54:1

28 ✧ Eruk notnaye, in uwä Aisak ude, nanak Anutu täṅo yänkehäromtak man terak ahäwani.

29 Täṅpäkaṅ nanak nädapitä nanak pewä ahäk-ahäk kädet terak ahänkuko unitä nanak Munapik terak ahäwani unita komi imik täṅkukonik. Täṅpäkaṅ apiṅo kädet udewanigän bämopjin-ken itak.

30 ✧ Unita Anutu täṅo mantä jide yäyak? U ṅode yäyak; Watä piä webe u nanaki bok yäwat kirewut! Watä piä webe unitäṅo nanaktä webe wäp biṅam ikek unitäṅo nanak täṅo tuṅum, nanitä peṅ imani u täga nämo korewek.

31 ✧ Unita notnaye, man unita ṅode nadäwut; Ninä watä piä webe unitäṅo nanakiye nämo. Nämoinik, ninä webe wäpi biṅam ikek unitäṅo nanakiye.

5

Baga man gämori-ken nämo itne

1 ✧ Eruk apiṅo nin imaka kubä täṅo komi piä terak nämo it täkamän. Nämoinik, Kristotä komi piä u gänaṅ nanik nimagutpäṅ nipmaṅkuk. Unita in kehärom taṅpäṅ itkot. Äma kubätä äneṅi бага man täṅo komi piäken itta tämagurekta ket nadän täpänek-inik täṅkaṅ itkot.

✧ 4:28: Rom 9:7; Gal 3:29 ✧ 4:30: Stt 21:10; Jon 8:35 ✧ 4:31: Gal 3:29 ✧ 5:1: Jon 8:32,36; Gal 2:4, 5:13; Apos 15:10

2 Unita näk Poltä bureni-inik ñode täwera nadäwut; In äma gupjin moräk madäkta bänepjin ärik täkañ u nadäñ yämiñirä gupjin moräk madäneño uwä Kristo täño piäni unitä in täpuri kubä täga nämo täñkentäñ tamek. Nämoinik!

3 Eruk äneñi kwawak ñode yäkgän täñpa; Äma kubätä Anutu inamiken siwoñi irayäñ nadäñpäñ gupi moräk madäweko uwä, eruk kädet kubä nämo pat imitak, äma u бага man kudup kañ iwarän!

4 Bureni, Anutu inamiken siwoñi itnayäñ nadäñpäñ бага man iwät-iwät kädet iwät täkañ uwä Kristo mäde ut imikañ ubayäñ. Ba Anutu täño orakorakitä täga nämo api täñkentäñ tamek.

5 Täñpäkañ Munapiktä bänepnin täñpidäm täñirän Anututä nadäkinikninta yäñpäñ siwoñi ämawebe yäñ yäñtäreñ nimekta oretoret terak itsämänkamäñ.

6 ✧ Nadäkañ? Äma Kristo Jesu-kät kowat kwasikorän täk täkañ uwä gup moräk madäk-madäk ba gup moräk nämo madäk-madäk unita nadäñirä imaka jopigän täk täkañ. Imaka bureni uwä ñode; Nadäk-nadäknin kudup Jesu terakgän penpäñ notniyeta gäripi kowat nadäñ imän täktäk kädet unitäwä imaka bureni-inik täyak.

7 ✧ Bian in Kristo täño kädet gäripigän iwät täñkuñonik. Ude täk täñkuñopäñ man bureni täño kädet u iwaräntäkta netätä täñij bitnäñkuk?

8 Täñij bitnäñkuko u Anutu tämagurani unitä nämo täñkuk.

9 ✧ Upäñkañ nadäk-nadäk waki täpuri-inik ireko unitäwä äma mäyap täñpäñ waneñ, yis täpuritä

käräga tänpewän taŋi tokŋeweko ude.

10 ✧ Tänpäkaŋ in ba näk Ekänita nadäkinik täk täkamän unita inta ŋode nadätat; Nadäk inigän kubä nämo api iŋitneŋ. Näkŋo nadäk ŋogänpäŋ api iŋitpäŋ iwarän täneŋ yäŋ nadätat. Tänpäŋ netä kubätä nadäk-nadäkjin u tänpän wakaŋ u nämo nadätat upäŋkaŋ äma uwä waki kädet pewän ahäkaŋ unita kowata gwäki waki api yäpek.

11 ✧ Tänpäkaŋ notnaye, näka ŋode nadäwut; Tänyäkŋarani äma bämopjin-ken itkaŋ u näka ŋode yäk täkaŋ; Pol uwä gup moräk madäkta nintä yäk täkamän udegän yäk täyak yäŋ yäk täkaŋ. Upäŋkaŋ man u bureni nämo, jopi! U bureni tänpäwä Juda äma u imata näka kokwawak pen täk täkaŋ? Ba u bureni tänpäwä äma uwä näka bänep täga nadänpäŋ päya kwakäpta yänpäŋ man yänahäk täyat unita nadäwätäk tänpäŋ bänepi täga nämo tänpä waneŋ.

12 Eruk, äma nadäk-nadäkjin tänpäwak täkaŋ unita ŋode yäwa; Ude täk täkaŋ uwä gupi moräk ugän nämo madäneŋ. Nämo, gupi kudup madäŋ däkŋeŋ tänpä kwäpäŋ komi nadäwut!

13 ✧ Tänpäkaŋ notnaye inä Anututä бага man täŋo komi piäken nämo itta yänpäŋ tämagutkuk. Ude unita ŋode nadäneŋ; Apiŋo бага man täŋo topmäk-topmäk terak nämo itkamän unita bänep biani täŋo täktäk waki täga täne yäŋ nämo nadäneŋ. Nämoinik! Ŋode täneŋ; Gäripi kowata kowata nadänpäŋ watä piä kowata kowata täneŋ.

14 ✧ Unita ŋode nadäkaŋ? Man täpuri ŋonitä

✧ 5:10: Gal 1:7, 2Ko 11:15 ✧ 5:11: 1Ko 1:23 ✧ 5:13: 1Pi 2:16

✧ 5:14: Mat 5:43; Rom 13:9

baga man kudup uwäk täyak; Gäkḡata nadäk täyan udegän notkapakta nadänpäj iron täḡ imen yäk.

15 Unita jukuman ḡode täwetat; In aḡ ägwäritä-yäj yäj-awätpäj iwan kowata kowata täk täkaḡ u pen täḡpäjä ket nadäḡkaḡ; Injin-tägän kowat täḡpä wawän täḡpäḡ kudup paotneḡta nadäḡkaḡ!

Munapik täḡo nadäk tawaḡän iwatne

16 ✧ Unita ḡode täwetat; In Kudupi Munapik täḡo nadäk tawaḡ terak pen kuḡatnayäj täḡo uwä bänep biani täḡo nadäḡ gärip waki u nämo api iwat täneḡ.

17 ✧ U imata, bänep biani täḡo gäripkät Munapik täḡo gärip u nin nimagutta närepmirek gärepmirek täk täkamän. Yarä uwä iwan ude täkamän unita imaka bureni täkta gärip i nadäk täkaḡ u nämo iwatpäḡ täk täkaḡ.

18 ✧ Täḡpäkaḡ Munapiktä irit kuḡat-kuḡatjinta watäni irayäj täko uwä бага mantä komi piäken täga nämo api tepmaḡpek.

19-21 ✧ Eruk kudän bänep bianitä pewän ahäk täkaḡ uwä kwawak ḡode; Kubokäret, kudän taräki täktäk, mäjo wära oraḡ yämik-yämik, ämik gäram ba äma täḡpäwak kädet, kokwawak täḡpäḡ duḡ-wewek täktäk, äma täḡo tuḡum yabäḡgärip, täḡ-pänapäna, wäpi biḡam yäpmäkta närepmirek gärepmirek, äbot duḡ-wenpäḡ ini-ini itkaḡ yäjawät-awät täktäk, ba närepmitak yäjkaḡ yäj-kokwawak nadäk-nadäk, bi-pani kap tenpäḡ ume naḡkaḡ täḡḡuḡuḡ täktäk kädet. Bänep bianitä kudän u, ba kädet waki ätu udewanigän pewän ahäk täkaḡ. Unita jukuman bian täwetkuro udegän äneḡi ḡode täwetat; Äma

✧ **5:16:** Rom 8:4; Gal 5:25 ✧ **5:17:** Rom 7:15-23, 1Pi 2:11 ✧ **5:18:** Rom 6:14, 8:14 ✧ **5:19-21:** 1Ko 6:9-10

kudän udeyani täk täkaŋ uwä Anutu täŋo kaŋiwat yewa gänaŋ täga nämo api äronen.

22-23 ✧✧ Tänpäkaŋ kudän bureni Kudupi Munapiktä pewän ahäk täkaŋ uwä ŋode; Bänep iron täktäk, oretoret tänpän bänep kubägan irit kädet, bäräpi gänaŋ bänep kwini terak irit, orakorak täktäk kädet, kudän tägatäga täktäk kädet, nadäk kubägan penpäŋ kuŋat-kuŋat, ämawebe inamiken äpani kuŋat-kuŋat ba irit kuŋat-kuŋatkata watäni itpen kuŋat-kuŋat. Kudän udeyani täkta baga man kubätä baga nämo penkiretak.

24 ✧ Unita nadäkaŋ; Kristo Jesuta biŋam tänpäni ämawebetä bänep biankät unitäŋo täktäki ba nadän gäripi u kudup päya kwakäp terak utpewä kumänpän paotkuk.

25 ✧ Bureni, Kudupi Munapiktä irit bureni nimiŋkuko unita Munapik unitäŋo nadäk tawan ugän iwat täkana!

26 ✧ Unita notnaye, nininta nadänitna ärowani-inik nämo tänpök, ba nadäk waki terak närepmirek gärepmirek tänpän notniye täŋo bänepi nämo täna wanen.

6

Täŋkentäk kowata kowata täkta man

1 ✧ Notnaye, notjinpak kubätä momi kubä täjirän kaŋpäŋä noriye Kudupi Munapik täŋo nadäk ikektä bänep kwini terak imagutpäŋ yäpä-siwonŋaŋ iminen. Tänpäkaŋ injin imaka tänyabäken mäneŋo ujeta watäni ket itkaŋ.

✧ 5:22-23: Efe 5:9 ✧ 5:22-23: 1Ti 1:9 ✧ 5:24: Rom 6:6; Kol 3:5, 1Pi 2:11 ✧ 5:25: Rom 8:4 ✧ 5:26: Plp 2:3 ✧ 6:1: Mat 18:15; Jem 5:19

2 ✧ Tāŋkaŋ bārāpi injin kubākubä tāŋo u tāŋkentäk-kentäk terak buramining. Ude tānayāŋ tāŋo unitāwä Kristo tāŋo бага man u api buramining.

3 Tāŋpākaŋ äma kubä wāpi biŋam ikek nāmo upāŋ wāpna biŋam nīkek yāŋ nadāŋpāŋ gupi yāpmāŋ äroweko uwä inita tāŋikŋarani ude tāŋpek.

4 ✧ Tāŋkaŋ wāpjin biŋam yāpmāŋ akukta äma ätu tāŋo tāktäki-kät gākŋaken ukät peŋ kentāŋpāŋ yabāŋpāŋ-nadāŋkaŋ nākä yārepmītat yāŋ nāmo nadāwen. Nāmo, äma kubākubätä inīken tāktäki waki ba tāga u yāpmāŋ daniŋpāŋ kaŋpāŋ nadäk tāneŋ. Tāga tāro yāŋ nadāŋpāŋjä eruk inita oretoret tāga nadāwek.

5 ✧ Imata, äma kubākubätä tāktäki inīken inīken unitāŋo bārāpi kotaneŋ.

6 ✧ Tāŋpākaŋ Anutu tāŋo man tāwetpāŋ tāwoŋäreŋ tāŋpanita ironjinta tuŋum pat tamīkaŋ uken nanīkpaŋ tāŋkentāŋ yāminēŋ.

7 Notnaye, siwoŋi ŋode tāwera nadāwut; Gāk piäka-ken ketem yeri jidewanipāŋ piweno uwä bureni inidegān ahāwek. U tāktäkjin kāda udegān ahāwek. Unita ŋode nāmo nadāneŋ; Anutu tāga api tāŋikŋatne. Nāmo, ude nadānayāŋ tākaŋ uwä injinken bāneppjin tāŋikŋarani api tāneŋ.

8 U ŋodeta yāyat; Äma kubätä bānep bianini tāŋo nadāŋ gārīp u iwarān tāwayāŋ tāko uwä tāktäki waki unitä kudup api tāŋpānwaŋ imineŋ. Tāŋ, äma Kudupi Munapik tāŋo tāktäki iwarān tāwayāŋ tāko uwä Kudupi Munapiktä tāŋpewān irit kehāromi u api kaŋ-ahāwek.

✧ 6:2: Rom 15:1 ✧ 6:4: 1Ko 11:28 ✧ 6:5: Rom 14:12 ✧ 6:6: 1Ko 9:11,14

9 ✧ Unita täñkentäk-kentäk piä täkta gañani nadänetawä! Gwäk pimiñpäñ ude tänayäñ tämäño uyaku ketem bureni puget-puget kadäni-kenä bureni säkgämän api yäpne.

10 Unita kädet tumäñ nimiñiränä äma kudup-tagänta kudän täga täñ yämik täkäna! Upäñkañ kudän täga u Ekäni täño äboriye-ken bureni-inik täk täkäna!

Jukuman tärek-tärek

11 In ketna kwaiñirän kudän goret täyat ño kăkañ? U näkñaken ketnatä kudän täñ tamitat.

12 ✧ Nadăkañ? Äma in gupjin moräk madäкта peñ täwet täkañ u Juda noriye iñamiken gup käda täño täktäкта wăp biñam ikek itta nadăñkañ täk täkañ. Ude täk täkañ uwä mebäri kubäta nämo, u Kristotä päya kwakăp terak kumbuko unita nadăkinik täñpäñ kuñat täkañ yăñ yăñpäñ komi nimineño udeta täk täkañ.

13 Upäñkañ äma gup moräk madäk-madäk kudän täk täkañ u бага man kudup säkgämän nämo iwat täkañ. Nämo, u in peñ täwerirä gupjin moräk madăwăpäñ uterak wăpnin biñam kañ yăpna yăñ nadăñkañ täk täkañ.

14 ✧ Upäñkañ nähăwä imaka unităño biñam nämo, Ekäninin Jesu Kristo päya kwakăp terak kumbuko unităño manbiñam u kubătagän nadăñpäñ oretoret täñpäñ nadăkinik täk täyat. U imata, unităño kumäk-kumăkitä täñpewän imaka komen ämawebetä nadăñirä täñkentăki ude täk täkañ, näk unita nadăñira jopi-inik täk täkañ. Näk kumbani

ude irira kome täño imaka udewanitä täga nämö täñkentäñ namik täkañ.

15 ✧ Äma kubä gupi moräk madäwek ba nämö madäwek unitä jideka nämö täñpek. Nämö, imaka tañi uwä Anututä äma u täñpewän kodaki-inik äworeweko unitä bureni täyak.

16 Eruk, Anutu täño bänep pidäm ba butewakitä ämawebe man kädet u iwat täkañ uterak kañ pat yämän. Ämawebe uwä Anutu täño äbot bureni.

17 ✧ Eruk yäntärek man ñode yäwa; Ñonita äma kubätä nadäñ bäräp äneñi kubä nämö namek. Nämoinik, man yäñahäñtäñ kuñatkut-ken äma ker-itä nut täñkuño unitäño bärämi gupna-ken itkañ unitä näk Jesu Kristo täño piä äma bureni-inik yäñ yäñahätak.

18 Täñpäkañ notnaye, Ekäninin Jesu Kristo täño orakorakitä in kudup terak tärek-täreki nämö it täyon. Ugän.

Tuma-Irumu
The New Testament and portions of the Old Testament
in the Tuma-Irumu Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen na sampela Olpela Testamen long
long tokples Tuma-Irumu long Niugini

copyright © 1997, 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tuma-Irumu

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2025-05-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 May 2025 from source files dated 3 May 2025

914cbf46-f59a-54d1-b209-0f763534edb5